

31. Budapest, V. Váci utca 25.

(KÖH 15609)

Kk, Kú, Ú

2013. január 21–23-án végeztünk régészeti szakfelügyeletet a lelőhelyen a beruházó megbízásából. A jelzett épület földszintjén és pincéiben végeztek átalakítási munkálatokat, földmunkára azonban csak egy helyen, a pince DNy-i sarkában került sor. Itt az újonnan létesítendő lifthez aknát készítették.

Már a burkolat felbontása után egy É–D-i irányú fal került elő, amelyet a jelenlegi ház alapfalának építésekor átbontottak. A kőből-téglából épített fal (amely a korábban itt állt, 18. században épített ház alapfala volt) ráhúzódtott egy korábbi, agyagba rakott kövekből készült falazat csonkjára. Mellette 16–17. századi leletanyagot (főként kályhaszem- és kályhacsempe töredékeket) tartalmazó rétegeket találtunk. A fal szétbontásakor derült ki, hogy igen sok másodlagosan felhasznált kőanyagot (pl. vörösmárvány töredékeket, nagy méretű küszöbkövet, nyíláskeret darabját) építettek bele. A mai pincszinttől mintegy -140 cm mélységben már a bolygatatlan sárga homokos, majd sóderos altalaj következett.

KOVÁCS ESZTER

32. Budapest, XI. Sopron út, Duna-parti őskori telepek és az albertfalvai kat. tábor

(KÖH 43199, 66802)

R, B

A Budapesti Történeti Múzeum 2013. május 30-tól régészeti szakfelügyeleti munkát látott el a Sopron út 60. (hrsz. 3852/3) sz. alatti 6001 m² nagyságú területen, ahol élelmiszer-áruház épül.

Az áruház épülete egy meglévő épület felhasználásával kerül kialakításra, ettől K-re egy csak részben fedett területen a bontási munkákat követően parkoló kialakítását tervezte a beruházó.

A telek K-i felén, az áruházat K-ről és D-ről övező terület-sávban végzett földmunkák intenzív újkori bolygatást mutatnak, itt régészeti jelenségek a beruházással érintett szinten nem kerültek elő. A telek Ny-i felén, kb. 1500 m²-nyi, gépkocsi parkolóknak kialakítandó területre azonban a gépi munkák során 60–100 cm mélységben régészeti jelenségek kerültek napvilágra. Azok bontását 2013. június 10–21. között minősített szakfelügyelet keretében végeztük el, a parkoló, két reklámtábla alapozás és egy olajfogó műtárgy helyén, mindösszesen 1642 m² területen.

170 stratigráfiai egység (SE), köztük 64 régészeti objektum került feltárássra. Két DNy–ÉK-i tájolású csontvázas sír a középső rézkori ludanicei csoport időszakára tehető. A kora bronzkori Harangedény–Csepel-csoport településrészéhez tartozott egy csónak alakú cölöpvázás épület és néhány gödörobjektum. A jelenségek túlnyomó része az urnamezős kultúra korai fázisára tehető település részét képezték. A gazdag leletanyagot adó gödrök közül kiemelendő a deszka- és áglenyomatos faltapasztásdarabokat, nagy mennyiségű edénytöredéket és egy medve szemfogából készült amulettet tartalmazó beásás.

A feltárás jelentősége elsősorban a kora bronzkori háztípusokkal összefüggő eredmények és a korai urnamezős kultúra Budapest környéki belső kronológiájának pontosítása mellett topográfiai természetűek, hiszen korábban nem ismert középső rézkori temetkezési hely részlete is előkerült.

A 15 műanyag rekesznyi leletanyag a BTM Aquincumi Múzeumába került, ahol tisztítását, restaurálását megkezdjük.

SZILAS GÁBOR

33. Budapest, XIII. Margitsziget,

Premontrei kápolna

(KÖH 15223, 66508)

B, Kö

2013. április 2–4. között végeztünk régészeti megfigyelést a Szent Mihály templomtól ÉK-re, a 23800/2 hrsz.-ú területen. Egy film forgatásához egy kb. 250×110 cm alapterületű, 120 cm mély gödröt ástak. Már a felső, gyökerekkel erősen bolygatott rétegből kerültek elő középkori kerámiatöredékek. A bontás során a munkagödör ÉNy-i sarkában egy középkori beásás kis részletét találtuk. Ez a beásás vágott egy tömött, világosbarna réteget, amelyben bronzkori leletanyag volt. Ez alatt, szintén a Ny-i részen egy kora bronzkori gödröt tártunk fel, amelyből nagy mennyiségben kerámiatöredékek és állatsontotok kerültek elő.

KOVÁCS ESZTER – SZILAS GÁBOR

34. Budapest, XIII. Szabolcs utcai kórház

(KÖH 85709)

Ó, LT, A

2013. október 16–17-én a Nemzeti Örökségvédelmi Központ (továbbiakban NÖK) megbízásából a tervezett Múzeumi Fejlesztés Szabolcs utcai beruházáshoz kapcsolódóan a Budapesti Történeti Múzeum a Szabolcs utca 33–35. sz. alatt, a 28049 és a 28056 hrsz.-ú telkeken, 11 500 m²-nyi beruházással érintett területen, 119 m²-en végezte el a régészeti próbafeltárást. A NÖK által, a terepviszonyokhoz igazodva és a rendelkezésre álló közműterkép adatainak figyelembevételével kitűzött 12 szondaárok megkutatása során az alábbi eredmények születtek.

1., 2., 4., 9., 11. szonda: közműfedettség miatt újkori feltöltés alatt nem mélyíthető, altalaj feltételezett szintjét nem értük el.

3. szonda: a meglévő betonburkolat miatt nem nyitható meg.

5., 8. szonda: a területén lévő fák miatt nem nyitható meg.

6. szonda: bolygatatlan rétegsort tapasztaltunk: 30 cm humusz alatt sárga homokos altalaj mutatkozott. Az árokban egy avar kori földbevált objektumot (ház?) tártunk fel, mely DK-i irányban a szelvényfal alá húzódik. ÉNy-i oldalába kemencét vájtak, platnija nem volt. Leletanyaga kerámia, kő, kőeszköz, patics, állatsont, az objektum betöltéséből másodlagosan kelta cserepek is előkerültek.

7. szonda: lokálisan bolygatott árok, ÉK-i fele nem volt megnyitható, DNy-i részén 35 cm feltöltés alatt a 6. szondában tapasztaltakhoz hasonló rétegsor volt tapasztalható, régészeti jelenség nem került elő.

10. szonda: újkori bolygatás miatt a szelvényt nem tudtuk megnyitni

12. szonda: csak ÉNy-i felében tudtunk mélyíteni, itt a következő rétegsort tapasztaltuk: 50 cm újkori, 40 cm őskori kerámiatöredékeket tartalmazó újkorral vegyes homokos feltöltés alatt egy homokos humuszréteg, majd az altalaj következett.

A próbafeltárás során bebizonyosodott, hogy a szóban forgó területen, vagy annak egy részén többperiódusú régészeti lelőhely húzódik. A 6. szonda területén avar kori településrészlet került feltárássra szórványos kelta leletanyaggal keveredve. A 7. szonda területén, bár régészeti jelenség nem került elő, a 6. árokkal azonos rétegvizonyok miatt egy kevésbé bolygatott területrészként lokalizálhatjuk. Az e szelvényektől Ny-ra elterülő térbeton parkoló területén nagy valószínűséggel várható a lelőhely előkerülése.

A 3., 5., 8., 10. meg nem nyitható, és az 1., 2., 4., 9., 11. közműfedettség miatt csak részlegesen megnyitott árok területén nem állapítható meg a lelőhely kiterjedése.

Munkatársak: Tóth Farkas Márton régész, Gyenes Gábor régésztechnikus.

SZILAS GÁBOR

35. Budapest, XV. Fóti úti- dűlő (KÖH 85729)

Kö

Az M3 autópálya bevezető szakaszának (10+120–11+900 kmsz.) rekonstrukciója kapcsán előzetes adatgyűjtést és régészeti terepbejárást végeztünk. A Közhiteles Nyilvántartásban a tervezett beruházás környezetében 5 nyilvántartott régészeti lelőhelyre vonatkozó adatot találtunk (15165, 57235, 66420, 71773, 76417). A szakirodalmi kutatások, a Budapesti Történeti Múzeum Régészeti adattárának adatai valamint az elvégzett régészeti terepbejárás alapján sikerült részben pontosítanunk a nyilvántartási adatokat. A kutatások alapján megállapítható, volt, hogy a Régi Fóti út és az M3 autópálya közötti területen, a Mogyoródi út két oldalán őskori (urnasírok), római császárkori (szarmata telepnyom) és népvándorláskori (avar telepnyom) lelőhelyek valószínűsíthetők.

Az elvégzett terepbejárás során a Csömöri-pataktól D-re, a Fóti úti dűlőben sikerült beazonosítani a korábban már ismertté vált középkori templomot illetve templom körüli temetőt.

ÉDER KATALIN – REMÉNYI LÁSZLÓ

36. Budapest, XVI. Rákospalotai határút- kerülethatár, Nógrádverőce út (KÖH 66780)

R, Sza, Kö?, I

A Budapesti Történeti Múzeum 2013. október 7–9. között régészeti szakfelügyeleti munkát látott el a Nógrádverőce út 57. (hrsz. 104074/6.) sz. alatti 200 m² nagyságú területen, ahol egylakásos családi lakóépület épül.

Az építési területen az 0,50 m széles, 0,90–1 m mély sáv-alapok kiásását az építető egy körmös kanalas markolóval végezte. A terület ÉK-i végén teljes mélységben (1 m) sötétbarna, tömör, homogén humuszréteg jelentkezett. DNY-i irányban ennek a rétegnek a vastagsága 0,6–0,7 m-re csökkent, a geológiai térszín (világossárga – helyenként laza, foltokban kemény, cementálódott – homokos altalaj) teraszszerűen megemelkedik. A területnek ezen a részén az alapozási árok oldalfalának és aljának megtisztítását, nyesését követően 10 régészeti objektum foltja vált el az altalajtól. Jelentkezési szintjük néhány esetben az alapozási árok aljának szintjével egyezett, de több objektumnak a legfelső, 20–30 cm-es részét az árok átvágta, ezek részben sérültek. A terület É-i, a Szilas-patak völgye felé eső részén, ahol az altalaj szintje mélyülni kezd, régészeti objektumok nem kerültek elő. Az alapozási árok gépi mélyítése során a felső humuszrétegből kisszámú, szórvány őskori és szarmata kerámiatöredék került felszínre.

A telek D-i sarkában – az eredeti tervekben és a költségcsökkentésben nem szereplő – 3,5×3,5 m-es pincealapot mélyítették 2,75 m mélységben. A sötétbarna humuszréteg ezen a részen ismét vastagabban, 1,40 m mélységig jelentkezett. Alatta ezen a részen is világossárga, kötött homok jelenti a geológiai altalajt. A pincealap K-i sarkában, az oldalfalban nagy méretű, homogén, sötétbarna humuszos betöltésű objektum foltja jelentkezett, egy része a földmunka során elpusztult, belőle régészeti lelet nem került elő.

Ezt követően megkezdtek az objektumok alapozási árokba eső részének teljes mélységben való kibontását és dokumentálását. Az első 4 objektum viszonylag sekély, közepes méretű gödörnek bizonyultak, melyek betöltéséből kevés szarmata, illetve egy esetben egyetlen, talán középkori kerámiatöredék került elő. Az egyik gödör aljában korongolt szarmata fazék részben ép alsó részét és ahhoz tartozó töredékeket tártunk fel. A következő gödör alját a jelenkori talajfelszíntől számított 2,10 m mélységben értük el. A betöltéséből előkerült kisszámú, kézzel formált kerámiatöredék az objektumot valószínűleg a késő római badeni kultúra időszakára datálja.

A területen a további bontómunkát nem tudtuk folytatni, mivel az az objektumok oktalan pusztulásának és saját testi épségünknek szükségtelen mértékű kockázatásával járhatott volna a rendkívül szűk helyen, omlékony, homokos altalajba mélyülő objektumok feltárása. Az előkerült, de mélységben ki nem bontott 3 objektum foltjait dokumentáltuk, azok az örökségvédelmi hatóság által megszabott kereteknek és műszaki feltételeknek megfelelően elfedésre kerülnek.

A feltárási munka során nyert információk alapján az építkezéssel érintett területen és annak környékén legalább 2 (késő római, szarmata), esetleg 3 (középkori) régészeti korszak jelenségeinek és leleteinek előfordulásával számolhatunk, melyek a Szilas-patak teraszán/magaspartján való egykori megtelepedéseket mutatják. A lelőhely kiterjedésére vonatkozóan csupán szórvány adatokra támaszkodhatunk, a környéken végzett korábbi szakfelügyeleti munkák és leletmentések alapján ugyanakkor joggal feltételezhetjük, hogy a Szilas-patak D-i oldalán, széles sávban lehet különböző régészeti korú megtelepedésekkel számolni.

Az objektumok mérési pontjait és a megnyitott építési terület határait az Aquincumi Múzeum geodétái bemérték.

TÓTH FARKAS MÁRTON

37. Budapest, XVII. Péceli út (KÖH 15127)

B, Sza

2013. szeptember 17.–október 24. között a magyar–szlovák tranzit gázvezeték építéséhez kapcsolódóan a Nemzeti Örökségvédelmi Központ megbízásából a Budapesti Történeti Múzeum próbafeltárást végzett a lelőhelyen, a 138598/149, 138598/53, 138598/47–48, 138598/162 hrsz.-ú területeken.

A gázvezeték tervezett nyomvonalán a 79+474–79+686 km szelvények között megnyitott 1070 m²-nyi területen dokumentált 217 db régészeti egység (SE) egy kora bronzkori és egy szarmata település részét képezte.

A több szintről induló (148–151 mBf), számos szuperpozíciót tartalmazó szarmata települési objektumok (nagyszámú tároló- és műhelygödör, döngölt padlójú veremház, füstölő) jól datálható 3–4. századi leletanyagot (korongolt kerámiaanyag, *terra sigillata* töredékek, bronz karperec, üvegpaszta gyöngy) tartalmaztak.

A nyomvonal É–D-i irányban szelte át a lelőhelyet, melynek köszönhetően lehetőség nyílt a népvándorlás kori települést É-i és D-i irányból lehatárolni. Továbbá a munkaterület elhelyezkedésének köszönhetően a településszerkezetre vonatkozó megfigyeléseket is tehattunk: a perifériális zónákban elsősorban gazdasági funkciójú objektumok (földbe mélyített műhely(?) objektumok, 9 örlőkő, ebből 8 párban, nagy mennyiségű paticsalak), a központi részen tapasztalt padlójú veremház és tároló gödrei jelentkeztek.